

Katri Pursio

**SARJAKUVIEN LAINAAMINEN
TAMPEREEN YLEISISSÄ
KIRJASTOISSA**
Tutkimussuunnitelma ja pilottitutkimus

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Katri Pursio: Sarjakuvien lainaaminen Tampereen yleisissä kirjastoissa – Tutkimussuunnitelma ja pilottitutkimus
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimus
Huhtikuu 2024

Tämän tutkielman tarkoituksena on esitellä tutkimus sarjakuvien lainaamisesta ja lainaajista Tampereen yleisissä kirjastoissa ja esittää aiheesta tehty pilottitutkimus. Aiempaa tutkimusta sarjakuvien lainaamisesta ja lainaajista ei tutkielman kirjoitusajankohdalla ollut saatavilla, joten tutkielma keskittyy esittelemään tutkimuksen kulkua ja rajallisen pilottitutkimuksen avulla saatuja tuloksia.

Tutkimuksen avulla pyritään vastaamaan kolmeen tutkimuskysymykseen: 1) Ketkä lainaavat sarjakuvia Tampereen yleisten kirjastojen kokoelmista? 2) Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista? 3) Mitä sarjakuvia henkilöt lainaavat? Tutkimusmenetelmänä käytetään survey-tutkimuksen ja lomakehaastattelun yhdistelmää, joka vastaa läheisesti Aholan (2007) kuvailemaa lomaketutkimusta. Kyselylomakkeella kerätyn aineiston analyysissä hyödynnetään frekvenssianalyysiä ja frekvenssitaulukoita.

Pilottitutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen sisältö ja lomakkeen luomisprosessi esitellään yksityiskohtaisesti ennen kerätyn aineiston esittelyä. Tutkimussuunnitelmassa aihe on rajattu tarkasti ja pilottitutkimuksen kyselylomake sisältää vain viisi kysymystä. Lomake on suunniteltu yksinkertaiseksi täyttää. Lomakkeessa kysytään vastaajan ikää, sukupuolta, harrastuneisuutta, eniten lainattua sarjakuvatyyppiä ja lainaamisen syytä.

Pilottitutkimus suoritettiin jakamalla paperiset kyselylomakkeet vastaajille. Vastaajiksi päätyi kuusi henkilöä, joista viisi oli naisia ja yksi muunsukupuolinen. Pilottitutkimus osoitti, että sarjakuvia lainaavat erityisesti aikuiset naiset satunnaiset sarjakuvien lukijat. Aikuistensarjakuvat ja mangasarjakuvat olivat suosiossa vastaajien keskuudessa. Sarjakuvia lainattiin kirjastosta joko tottumuksen tai rahallisten syiden vuoksi. Pilottitutkimuksen tulokset perustuvat hyvin rajalliseen vastaajajoukkoon. Kyseessä ei ole edustava otos sarjakuvien lainaajista Tampereella.

Tutkielma esittelee mahdollisuuksia laajentaa tutkimusta sarjakuvien lainaamisesta ja lainaajista. Osa parannusehdotuksista perustuu pilottitutkimuksen aikana ilmenneisiin epäkohtiin ja osa esittelee mahdollisuuksia laajempaan tiedonkeruuseen aiheesta.

Avainsanat: sarjakuvien lainaaminen, sarjakuva, yleiset kirjastot, pilottitutkimus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	VIITEKEHYS.....	2
	2.1 Sarjakuva Suomen kirjastoissa	2
	2.1.1 Sarjakuvien lukijoita	3
3	TUTKIMUSSUUNNITELMA	5
	3.1 Tutkimuskysymykset.....	5
	3.2 Tutkimuksen toteuttaminen	5
	3.3 Aineiston analyysimenetelmät.....	7
4	KYSELYLOMAKE	9
	4.1 Kyselylomakkeen sisältö	9
	4.2 Kyselylomakkeen suunnittelu ja toteutus.....	12
5	PILOTTITUTKIMUKSEN TULOKSET	14
	5.1 Ketkä lainaavat sarjakuvia Tampereen yleisten kirjastojen kokoelmista? 14	
	5.2 Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista?	16
	5.3 Mitä sarjakuvia henkilöt lainaavat?.....	17
6	TUTKIMUKSEN TULEVAISUUS.....	18
	6.1 Tutkimuksen kehittäminen	18
	6.2 Lisäkysymykset.....	19
	6.3 Kysymysten muokkaaminen	20
	6.4 Analyysi ja aineiston tulkinta	21
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	22
8	LÄHTEET.....	23
	LIITE 1: KYSELYLOMAKE.....	25

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitkä ihmisryhmät lainaavat sarjakuvia, mitä sarjakuvia he lainaavat ja miksi. Tätä tietoa voidaan käyttää parantamaan kirjastojen tarjontaa lisäämällä kokoelmiin suurimpien lainaajaryhmien suosimia sarjakuvia. Aiempaa tutkimusta aiheesta on niukasti, joten tutkielma on toteutettu tutkimussuunnitelmana ja mukana on pieni pilottitutkimus. Pilottitutkimuksen tarkoituksena on havainnollistaa aineiston keruun ja analyysin menetelmiä sekä löytää puutteita ja kehityksen kohteita tutkimussuunnitelmasta.

Luku 2 pohjustaa tutkimusta sarjakuvien lainaajista ja lainaamisesta. Luvussa käsitellään sarjakuvien historiaa Suomen kirjastoissa sekä sarjakuvien lukemista. Erityisesti esiin nousevat lasten sarjakuvien lukutottumukset sekä sarjakuvien uudet muodot. Luvussa 3 käsitellään tutkimussuunnitelmaa sekä aineiston analyysimenetelmiä. Luku 3 esittelee tämän tutkielman tutkimuskysymykset, miten tutkimus on määrä toteuttaa sekä kerätyn aineiston analyysimenetelmiä. Luku 4 keskittyy tarkemmin tutkimuksen kyselylomakkeeseen. Luku avaa lomakkeen sisältöä keskittymällä yksittäisiin kysymyksiin. Lisäksi luku selkeyttää lomakkeen suunnitteluprosessia. Luvussa 5 käsitellään pilottitutkimuksen tuloksia. Kyselylomakkeella toteutetussa pilottitutkimuksessa kerätty aineisto analysoidaan luvussa 3 esiteltyjen menetelmien avulla. Luku 6 keskittyy kyselylomakkeen ulkopuolelle jääneisiin kysymyksiin sekä pilottitutkimuksen perusteella parantelua vaa-tiviin kohtiin. Lisäksi luku 6 esittelee mahdollisia ideoita tulevaisuudessa toteutettavan tutkimuksen laajentamiseen ja paranteluun. Luku 7 käsittelee tutkielman johtopäätöksiä. Lähdeviitteiden jälkeen on liitteenä nähtävillä pilottitutkimuksessa käytetty kyselylomake.

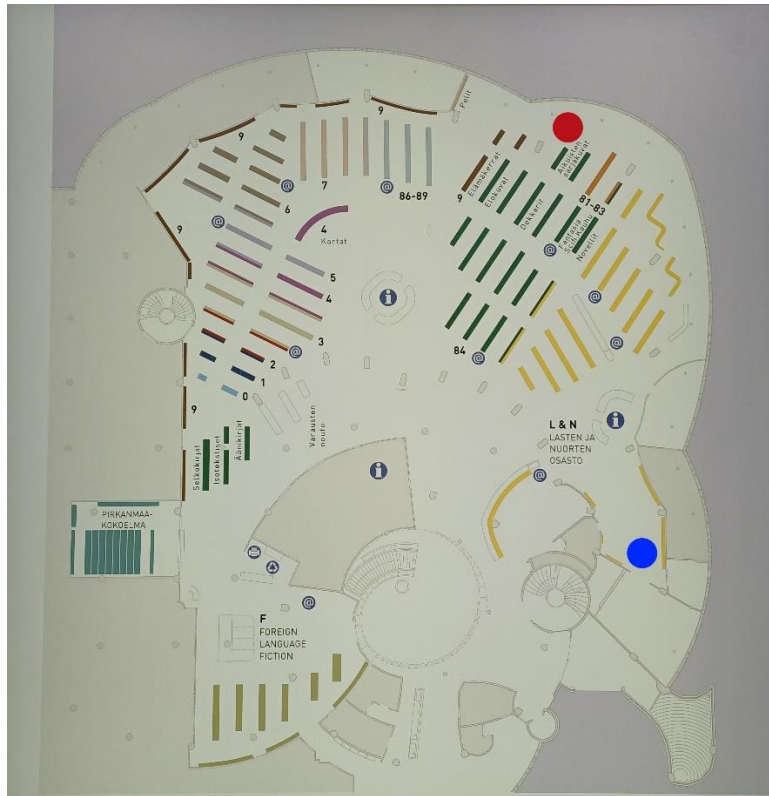
2 VIITEKEHYS

Aiempaa tutkimusta sarjakuvien lainaamisesta ja lainaajista on niukasti, joten viitekehys koostuu yleisemmin Suomen kirjastojen ja sarjakuvien suhteesta. Lisäksi viitekehyksessä käsitellään ihmisten ja sarjakuvien suhdetta. Erityisesti lasten ja nuorten suhde sarjakuviin on ollut tutkimuksen ja pohdintojen kohteena.

2.1 Sarjakuva Suomen kirjastoissa

Suomen yleiset kirjastot käyttävät YKL (Yleisten Kirjastojen Luokitusjärjestelmä) luokitusjärjestelmää. Sarjakuvat kuuluvat luokkaan 85.3 Sarjakuvat, joka jakautuu alaluokkiin julkaisun kielen perusteella. Luokkaan kuuluvat kaikki aikuisille tai lapsille tarkoitetut sarjakuvat. Erillinen luokka 86.13 Sarjakuvien historia ja tutkimus keskittyy sarjakuva-aiheisiin tutkimuksiin ja muuhun sarjakuviin liittyvään kirjallisuuteen. Ainoastaan yksittäisiä sarjakuvantekijöitä koskevat teokset eivät löydy tästä luokasta. (Finto, i.a..)

Aikuisille ja lapsille erikseen suunnatut sarjakuvat erotetaan toisistaan sijoittamalla ne fyysisesti erilleen kirjaston tiloissa. Tästä esimerkkinä kuva 1, pohjapiirros Tampereen Pääkirjasto Metson ensimmäisestä kerroksesta (kuva otettu 1. maaliskuuta 2024). Punaisella pisteellä on merkitty aikuisille suunnattujen sarjakuvien sijainti, sinisellä pisteellä lapsille suunnattujen sarjakuvien sijainti. Sekä lapsille että aikuisille suunnatut sarjakuvat kuuluvat samaan luokkaan. Erillisiä luokkia aikuisten- tai lastensarjakuville ei siis ole. Nuorille suunnatut sarjakuvat löytyvät lastensarjakuvien yhteydestä.

Kuva1. Pääkirjasto Metso hyllyjärjestys

Vaikka sarjakuva on ollut kirjaston ammattilaisille varsin tuntematon 1990-luvulle saakka, on samalla vuosikymmenellä Kirjastolehdessä uutisoitu sarjakuvien olevan Lahden kaupunginkirjaston lainaustilastojen kärjessä. Sarjakuvien suosio on jatkunut sillä 2007 pääkaupunkiseudulla tehdyssä selvityksessä sarjakuvien osuus kirjastolainoista oli 7,3 prosenttia. Vuoden 2008 pääkaupunkiseudun ulkopuolisessa selvityksessä sarjakuvien osuus kirjastolainoista oli 5,5 prosenttia. (Jokinen, 2011.)

2.2 Sarjakuvien lukijoita

Sarjakuvien lukeminen yleistyy iän myötä ja lasten keskuudessa sarjakuvien lukeminen on yleistä 5–8-vuotiaiden keskuudessa. 5–6-vuotiaista noin neljännes ja 7–8-vuotiaista jopa kolmannes ilmoitti lukevansa sarjakuvia päivittäin vuoden 2013 Lasten mediabaroometrissä. Sitä nuoremmat lapset 0–4-vuotiaat eivät tiettävästi lukeneet sarjakuvia usein. Päivittäistä sarjakuvien lukemista ei esiintynyt lähes ollenkaan ja viikoittainenkin sarjakuvien lukeminen jäi alle viidennekseen. (Suoninen, 2013.)

Lasten ja nuorten lukeminen ylipäättään ja sen väheneminen on herättänyt kiinnostusta (Harju, 2018). Muu mediankäyttö vie aikaa lukemiselta ja sarjakuvienkin lukeminen on vähentynyt. Lisäksi paperisista sarjakuvista on siirrytty sähköisiin webcomics-sarjakuviin, etenkin nuorten keskuudessa. Vanhemman väestön parissa paperisten sarjakuvien lukeminen on yhä voimissaan, mutta nuorison keskuudessa perinteisten paperisten sarjakuvien lukeminen on vähentynyt ja tilalle on tullut sähköisiä sarjakuvia. (Haasio, 2022.)

Mahdollinen selitys sähköisten sarjakuvien suosiolle nuorten keskuudessa ovat sarjakuvien erilaiset teemat. Sähköisen sarjakuvatuotannon teemat vetoavat nuorisoon enemmän, kun taas perinteisempien printtisarjakuvien teemat vetoavat vanhempaan yleisöön. Lisäksi sarjakuvien tarjonta vaikuttaa siihen, minkä muotoisia sarjakuvia eri ikäryhmät suosivat. (Paananen, 2019.)

3 TUTKIMUSSUUNNITELMA

Luvussa käsitellään tutkimuksen tutkimussuunnitelmaa ja aineiston analyysimenetelmiä. Luku esittelee myös tutkimuskysymykset. Tässä esiteltyä tutkimussuunnitelmaa on hyödynnetty pilottitutkimuksen toteutuksessa ja samaa tutkimussuunnitelmaa olisi tarkoitus hyödyntää myös potentiaalisen suuremman tutkimuksen kanssa. Sama koskee luvussa esiteltäviä aineiston analyysimenetelmiä.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tämän sarjakuvien lainaamista käsittelevän tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

1. Ketkä lainaavat sarjakuvia Tampereen yleisten kirjastojen kokoelmista?
2. Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista?
3. Mitä sarjakuvia henkilöt lainaavat?

Tutkimus siis pyrkii selvittämään mitkä ihmisryhmät useimmin lainaavat sarjakuvia kirjastoista. Lisäksi tutkimus selvittää minkälaisia sarjakuvia lainataan eniten, ja mitkä ovat yleisimmät syyt sarjakuvien lainaamiseen. Tutkimus tarkastelee myös mahdollisia painotuksia sarjakuvia lainaavien ihmisryhmien keskuudessa.

3.2 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus toteutetaan kyselylomakkeen avulla. Lomakkeen suunnittelussa hyödynnetään Survey-tutkimuksen sekä lomakehaastattelun piirteitä. Survey-tutkimus on määrällisen tutkimuksen menetelmä ja lomakehaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmä. Koska kyselylomakkeella pyritään sekä laadullisen että määrällisen tiedon keräämiseen, tutkimuksessa hyödynnetään kahta samankaltaista tutkimusmenetelmää. Kärjistetyksi kahta tutkimusmenetelmää erottaa ainoastaan nimi ja saadun tiedon tyyppi. Ahola (2007) kuvailee yleisesti lomaketutkimusta, johon tämäkin tutkimus kokonaisuutena perustuu.

Lomakehaastattelu on yleinen strukturoidun haastattelun tyyppi. Strukturoidussa haastattelussa haastateltaville esitettävät kysymykset sekä niiden järjestys ovat täsmälleen

amat kaikille haastateltaville. Toisin sanoen haastattelussa ei ole avoimia kysymysalueita eikä kysymysten esittämisessä ole eroja vastaajien välillä.

Survey-tutkimus on kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, joka on verrattavissa haastatteluun. Survey-tutkimuksessa satunnaiselle otokselle esitetään strukturoituja valintakysymyksiä. Avoimia vastausvaihtoehtoja ei ole vaan kaikki vastausvaihtoehdot ovat kiinteitä. (Metsämuuronen, 2000.)

Ahola (2007) kuvailee survey-tutkimusta haastattelututkimusmenetelmänä, jossa aineisto kerätään strukturoidun lomakkeen avulla. Tämä kuvaus ei eroa Metsämuuronen (2000) kuvaamasta lomakehaastattelusta. Näillä kahdella tutkimusmenetelmällä ei siis ole suuria käytännön eroja, sillä molemmat ovat strukturoituja kyselyitä, joissa vastaaja valitsee valmiista vastausvaihtoehdoista. Menetelmät keskittyvät ainoastaan erityyppisen aineiston keräämiseen, lomakehaastattelu laadulliseen ja survey-tutkimus määrälliseen. Siispä tutkimuksen kyselylomake hyödyntää molempia menetelmiä.

Lomakehaastattelua suositellaan käytettäväksi suuren ja suhteellisen yhtenäisen vastaajajoukon kanssa (Metsämuuronen, 2000). Tämän tutkimuksen kohdalla vastaajajoukko koostuu henkilöistä, jotka lainaavat sarjakuvia yleisten kirjastojen kokoelmista. Tätä vastaajajoukkoa voi pitää tarpeeksi yhtenäisenä, että lomakehaastattelu on toimiva menetelmä aineiston keräämiseen. Lisäksi, kuten Metsämuuronen (2000) mainitsee, lomakehaastattelulla saatu tieto on pinnallista verrattuna muihin haastattelutyyppeihin, joiden avulla voidaan selvittää syvällisempää tietoa. Tutkimus sarjakuvien lainaamisesta ja lainaajista ei vaadi syvällisen tiedon keräämistä, siispä lomakehaastattelua voidaan hyödyntää tutkimuksessa.

Survey-tutkimus samaten koostuu suljetuista kysymyksistä, joilla harvoin selvitetään syvällisesti tietoa. Survey-tutkimus on tehokas, sillä sen avulla voidaan vaivattomasti kerätä suuri tutkimusaineisto. Survey-tutkimuksella voidaan myös helposti kysyä useita kysymyksiä kerralla. Hyvin suunnitellun survey-tutkimuksen aineisto voidaan pienellä vaivalla tallentaa ja analysoida tietokoneella. Survey-tutkimusten aineistojen käsittelyyn tietokoneella onkin useita valmiita analyysitapoja. (Hirvisjärvi et al, 1997.)

Hirvisjärvi et al (1997) kuvaa kaksi erilaista vastaajien saavuttamisen muotoa, postikyselyn ja kontrolloidun kyselyn. Postikyselyssä tutkija postittaa lomakkeet. Kontrolloidussa kyselyssä tutkija lähestyy vastaajia henkilökohtaisesti ja antaa lomakkeet vastaajille. Pilottitutkimuksessa hyödynnettiin nimenomaan kontrolloitua kyselyä. Pieni-muotoisessa pilottitutkimuksessa kontrolloitu kysely oli riittävä tapa tavoittaa vastaajia, mutta suuremmissa tutkimuksissa vastaajien fyysinen lähestyminen ei olisi tehokasta. Sen sijaan vastaajia on kyettävä lähestymään sähköisesti tai ilman tutkijan läsnäoloa.

Kirjaston verkkosivustolle sijoitettu linkki kyselyyn tavoittaisi Tampereen seudun kirjastonkäyttäjiä, mutta ainoastaan heitä, jotka hyödyntävät kirjaston sähköisiä palveluita. Siksi QR-koodin sijoittaminen kirjastojen tiloihin olisi hyvä tapa täydentää tiedon keruuta. On myös harkittava tavoittaako sähköinen kysely kaikki potentiaaliset vastaajat. Paperisten lomakkeiden sijoittaminen QR-koodin kanssa kirjaston tiloihin saattaisi paremmin tavoittaa nuorimmat ja vanhimmat vastaajat. Paperinen lomake on helpommin lähestyttävissä heille, jotka eivät osaa hyödyntää sähköisiä palveluita tehokkaasti.

3.3 Aineiston analyysimenetelmät

Tutkimusaineisto analysoidaan frekvenssiaineistona ja esitetään taulukkoina sekä diagrammina. Lomakkeella kerätyn aineiston muuttujat ovat diskreettejä muuttujia eli ne ovat epäjatkuvia. Diskreetit muuttujat voivat saada vain tiettyjä arvoja. Frekvenssiaineistoa analysoidessa kiinnostuksen kohteena ovat havaintojen lukumäärät ja niiden suhteelliset osuudet muuttujien luokissa. (Nummenmaa et al, 1996.)

Tutkimuksessa muuttujia mitataan luokitteluasteikolla. Jokaisessa kysymyksessä on oma asteikkonsa ja omat vastausvaihtoehdot. Vastausvaihtoehtojen yleisyyttä suhteessa toisiinsa analysoidaan frekvenssitaulukkona. Vastatessa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen – Ketkä lainaavat sarjakuvia Tampereen yleisten kirjastojen kokoelmista – luodaan uusi muuttuja ihmisryhmä. Ihmisryhmä muuttuja yhdistää iän, sukupuolen ja harrastuneisuuden yhdeksi muuttujaksi. Ihmisryhmän avulla voidaan siis tarkastella ketkä sarjakuvia lainaavat. Tarkemman kokonaiskuvan saavuttamiseksi voidaan luoda myös erilliset frekvenssitaulukot iälle, sukupuolelle ja harrastuneisuudelle ja tarkastella miten

ne eroavat ihmisryhmän frekvenssitaulukosta. Frekvenssitaulukoissa siis verrataan jokin muuttujaa sarjakuviin eli kysymykseen, mitä sarjakuvia lainaat eniten.

Tutkimuskysymykseen – Mitä sarjakuvia henkilöt lainaavat – vastataan helpoiten diagrammin avulla. Pilottitutkimuksessa käytetty diagrammi on ympyrädiagrammi, mutta muutkin diagrammit ovat toimivia. Lainattujen sarjakuvien määrää kuvaava diagrammi tulee valita aineiston koon perusteella. Diagrammi muodostetaan keräämällä kaikki vastaukset kokonaisuudeksi ja erottelemalla eri vastausvaihtoehdot prosenttiosuuksiksi.

Tärkeää on huomioida, että tämän tutkimuksen analyysi tehdään tilastollisesti eli käyttäen kvantitatiivista analyysimenetelmää, vaikka lomakkeeseen on sisällytetty kvalitatiivinen kysymys. Tutkimuskysymykseen – Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista – vastaava lomakkeen kysymys – Miksi lainaat sarjakuvia kirjastosta – on tehty kvalitatiivisen tutkimuksen lomakehaastatteluna. Tämä kysymyksen tuloksia voidaan kuitenkin tarkastella tilastollisen analyysin keinoin, kun ne koodataan kvantitatiiviseksi dataksi. Tällöin viimeisenkin kysymyksen tuloksia voidaan tarkastella frekvenssitaulukon avulla. Lainaamisen syitä verrataan ihmisryhmä muuttujaan ja saadaan tietää mitkä syyt korostuvat eri ihmisryhmissä. Kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen kanssa, voidaan lainaamisen syitä verrata myös ikään, sukupuoleen ja harrastuneisuuteen yksittäin kokonaiskuvan muodostamiseksi. Lisäksi lainaamisen syistä voidaan tehdä diagrammi havainnollistamaan mitkä syyt ovat kokonaisuutena yleisimpiä.

4 KYSELYLOMAKE

Tämä luku keskittyy kyselylomakkeen sisältöön ja sen suunnitteluprosessiin. Ensimmäinen alaluku keskittyy kyselylomakkeen kysymyksiin. Kysymykset esitellään ja niiden sisältö avataan. Käsitellään myös mihin tutkimuskysymyksiin kyselylomakkeen kysymyksillä pyritään vastaamaan. Toinen alaluku käsittelee kyselylomakkeen rakentumista. Tutkimusmenetelmissä on jo kerrottu, että tutkimus toteutetaan yhdistämällä survey-tutkimuksen ja lomakehaastattelun menetelmiä. Alaluvussa kerrotaan tarkemmin kyselylomakkeen rakentumisesta ja sen ulkoasun muotoutumisesta.

4.1 Kyselylomakkeen sisältö

Kyselylomake (liite 1) sisältää viisi kohtaa:

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Miten kuvailisit suhdettasi sarjakuviin? Oletko:
4. Mitä sarjakuvia lainaat eniten?
5. Miksi lainaat sarjakuvia kirjastosta?

Ensimmäiset kolme kohtaa vastaavat tutkimuskysymykseen, kuka lainaa sarjakuvia. Neljäs kohta vastaa tutkimuskysymykseen, mitä sarjakuvia lainataan. Viides kohta vastaa tutkimuskysymykseen, miksi sarjakuvia lainataan. Kohdat 1–4 ovat määrällisiä ja kohta 5 laadullinen kysymys. Tutkimuksen tulevaisuus osiossa käsitellään muita täydentäviä kysymyksiä, jotka eivät sisältyneet pilotti tutkimukseen.

Ensimmäinen kohta eli Ikä on jaettu neljään eri ryhmään 0–12-vuotiaat, 13–25-vuotiaat, 26–64-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat. Nämä ikäryhmät edustavat lapsia, nuoria ja nuoria aikuisia, aikuisia ja eläkeläisiä. Nuoret aikuiset ovat mukana teini-ikäisten nuorten kanssa eivätkä aikuisten kanssa, sillä tarkkaa ikärajausta nuorille ei ole. Puhuttaessa nuorten sarjakuvien lukemisesta, kuten Haasio (2022) tekee, hän ei esitä ikäryhmää vuosissa. Myös monet muut puhuvat ainoastaan nuorista rajaamatta tätä termiä tiettyihin ikävuosiin. Lasten ja nuorten raja on asetettu 12 ja 13 ikävuoden välille. Tämä raja on eri,

kuin Suonisen (2013), joka rajasi lapset ikäryhmään 0–8-vuotiaat. Itse koin järkevänä asettaa rajan lapsen ja nuoren välillä ala- ja yläkoulun vaihtumisen sekä murrosiän oletetun alkamisvuoden mukaisesti. Raja aikuisuuden ja eläkeiän välillä on ikävuoden 65 kohdalla. Vaikka eri aloilla eläkeikä vaihtelee, pidetään 65 vuotta yhä eläkeiän alkamisen vakiona.

Toisessa kohdassa Sukupuoli vaihtoehtoina on annettu mies, nainen ja muu. Vaihtoehtoa, jossa sukupuolen kertomisen voisi kokonaan välttää, ei ole annettu, sillä sukupuoli on olennainen osa ihmisryhmien rajaamista tässä tutkimuksessa. Pelkkä ikä tai harrastuneisuus eivät kerro koko totuutta siitä, ketkä oikeasti lainaavat sarjakuvia. Esimerkiksi lasten keskuudessa sarjakuvien lainaaminen voisi keskittyä lähes kokonaan miespuolisiin vastaajiin, mutta ilman sukupuolten erottamista saisimme tietää ainoastaan runsaasta sarjakuvien lainaamisesta lasten keskuudessa. Thelwall (2017) on tutkinut eroja sukupuolten kirja ja sarjakuva mauissa. Hänen tutkimuksessaan selvisi esimerkiksi se, että miespuoliset lukijat suosivat naispuolisten kirjailijoiden sarjakuvia. Spieldenner (2012) esittää, että yhteys sarjakuvien päähenkilön sukupuolella ja lukijan sukupuolella ei ole ehdoton. On ihmisiä, jotka lukevat mielellään myös sarjakuvia, joiden päähenkilö on vastakkaiselta sukupuolta. Kirsh ja Olczak (2001) puolestaan löysivät yhteyden sukupuolen ja sarjakuville annettujen arviointien välillä. Tässä tutkimuksessa sukupuolen kysymisellä kerätyn datan on tarkoitus hyödyttää kirjastoja tarjonnan parantamisessa. Kun kirjastot tietävät, keitä lainaajien enemmistöön kuuluu, heidän suosimiaan sarjakuvia voidaan hankkia enemmän kirjaston kokoelmiin.

Muu-kategoria kattaa tässä tutkimuksessa kaikki vastaajat perinteisen sukupuolikäsityksen ulkopuolelta. Olisi mahdollista erotella eri ryhmät, kuten non-binary ja gender fluid, muu-kategorian sisällä. Ainakaan pilottitutkimusta tehdessä tämä ei kuitenkaan vaikuttanut tarpeelliselta sukupuolivähemmistöjen pienen koon vuoksi. Laajemmassa tutkimuksessa sukupuoli kohdan vaihtoehtoja voitaisiin mahdollisesti laajentaa, mikäli muu-kategorian vastaajien määrä kasvaa suureksi tai sukupuolijakaumiin halutaan kiinnittää erityistä huomiota tutkimusta tehdessä.

Kolmas kohta selvittää eroa sarjakuvaharrastajien ja satunnaisten lukijoiden välillä. Selvitetään siis vaikuttaako harrastuneisuus kirjaston käyttöön. Sarjakuvaharrastajat lukevat enemmän sarjakuvia kuin satunnaiset lukijat, mutta kysymys selvittää vaikuttaako tämä kirjastonkäyttöön. Toisin sanoen selvitetään, hankkivatko sarjakuvaharrastajat lukemansa sarjakuvat kirjaston kautta vai ovatko kirjastosta sarjakuvia lainaavat henkilöt satunnaisia sarjakuvien lukijoita. Tätä täydentää viides kohta, jossa selvitetään, miksi sarjakuvia lainataan kirjastosta.

Neljäs kohta selvittää, minkälaisia sarjakuvia vastaaja lainaa eniten. Jako on tehty aikuisensarjakuvien, lastensarjakuvien ja mangasarjakuvien välillä. Nuortensarjakuvat eivät ole oma vastausvaihtoehtonsa tässä tutkimuksessa, sillä ne olisi vaikea erottaa lastensarjakuvista saman sijaintinsa takia. Raja nuorille ja lapsille suunnatun sarjakuvan välillä voi myös olla liian tulkinnanvarainen vastaajille. Kuten kuva 1 jo aiemmin esittää, aikuisten- ja lastensarjakuvat on sijoitettu fyysisesti eri paikkoihin kirjastoissa. Mangasarjakuvia kuitenkin esiintyy sekä aikuisten- että lastensarjakuvien yhteydessä. Mangasarjakuvat eroavat tyyliltään länsimaisista sarjakuvista niin paljon, että koin järkevänä erottaa mangasarjakuvat erilliseksi vastausvaihtoehdoksi. Mangaa eli japanilaista sarjakuvaa tehdään lähdemassa eri ikäisille ja erilaisille yleisöille, mutta en tee eroa lapsille, nuorille, tytöille, pojille, miehille, naisille tai aikuisille suunnatun mangasarjakuvan välillä suomalaisten kirjastojen yhteydessä.

Viides kohta selvittää syitä sarjakuvien lainaamiseen kirjastoista. Kaikenlaisissa kyselytutkimuksissa valmiiden vastausvaihtoehtojen olisi hyvä kuvata todennäköisimpiä tilanteita. Metsämuuronen (2000) painottaa, että strukturoidun tutkimuksen kysymysten muotoilu olisi hyvä edeltää vapaampi ja vähemmän strukturoitu vaihe, jonka avulla selvitetään mahdollisia vastausvaihtoehtoja strukturoituun tutkimukseen. Hän varoittaa, että ilman tarkkaa kysymysten alustusta moni vastaus saattaa päätyä muu vaihtoehtoon. Ilman oikeanlaisia vastausvaihtoehtoja vastaaja joutuu siis valitsemaan muu vaihtoehtoon, johon hän mahdollisesti kirjoittaa oman vastauksensa. Myös pilottitutkimuksessa oli muu syy –vaihtoehto, mutta kukaan vastaajista ei päätenyt käyttämään sitä.

4.2 Kyselylomakkeen suunnittelu ja toteutus

Kyselylomakkeen viisi kysymystä vastaavat yhdessä tutkimuksen kolmeen tutkimuskysymykseen. Neljä ensimmäistä vastaa kvantitatiivista survey-tutkimusta ja viides kvalitatiivista lomakehaastattelua. Oleellisin ero kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen välillä kyselyssä on, että kvantitatiivinen tutkimus kysyy mikä, missä, paljonko ja kuinka usein kysymyksiä ja kvalitatiivinen tutkimus miksi, miten ja millainen kysymyksiä (Heikkilä, 1998). Molemmat tutkimukset seuraavat Aholan (2007) kuvailemaa lomake-tutkimusta ja siksi kyselylomakkeen toteutuksessa on hyödynnetty Aholan esittämiä periaatteita ja ohjeita.

Tutkimusta suunnitellessa oli tärkeää miettiä tarkasti tutkimuskysymykset ja se, miten voidaan muotoilla tutkimuskysymyksiin parhaiten vastaavia kysymyksiä (Ahola, 2007). Kyselytutkimuksessa operationalisointi eli mitattavaan muotoon saattaminen on tärkeää. Esimerkiksi asenteita tai arvoja ei voida mitata selkeästi numeerisesti. Siispä on annettava niille jokin mitattava muoto. (Vehkalahti, 2019 [2014]; Anja Ahola, 2007.) Tässä tutkimuksessa halukkuus lainata sarjakuvia oli saatettava muotoon, jossa sitä voitiin paremmin mitata ja tarkastella. Ikä ja sukupuoli kuuluvat automaattisesti useimpien kyselytutkimuksien selvitettävien ilmiöiden taustatekijöihin (Vehkalahti, 2019 [2014]). Iän ja sukupuolen vaikuttavuuden lisäksi henkilön harrastuneisuus sarjakuviin eriteltiin omaksi kysymyksen. Kysymys kolme vaati operationalisointia, koska kysymys pyrkii selvittämään vastaajan suhdetta sarjakuviin osana halukkuutta lainata sarjakuvia. Tämä on vastaajan oma kokemus ja arvio, joka vastauksessa jaetaan harrastuneisuuteen ja satunnaisuuteen.

Kaikki kysymykset on pyritty esittämään selkeää kieliasua käyttäen. Heikkilä (1998) korostaa kysymysten kieliasun merkitystä. Kysymysten on käytettävä selkeitä sanoja. Slangia, erikoissanastoa ja sivistyssanastoa on vältettävä. Kysymysten muotoilu ei myöskään saa olla vastaajalle hämmentävä. Mahdollisimman yksinkertaiset ja yksiselitteiset kysymykset tekevät vastaamisesta helppoa. Tyylikeinoja, kuten alleviivausta tai lihavoitua, voidaan hyödyntää olennaisen korostamiseen.

Kyselylomakkeen sisältö on tiivistetty viiteen kysymykseen, jotta vastaajia saataisiin osallistumaan tutkimukseen. Lomake vaatii mahdollisimman vähän vastaajiltaan, sillä se koostuu ainoastaan suljetuista kysymyksistä – lukuun ottamatta viimeisen kysymyksen muu syy -vastausvaihtoehtoa. Lomakkeen täyttämiseen vaadittava aika on myös lyhyt, noin minuutin verran. Lomake on suunniteltu olemaan mahdollisimman yksinkertainen vastaajalle, sillä vain viimeisessä kysymyksessä on useita pitempiä vastausvaihtoehtoja. Muihin kysymyksiin on helppo vastata automaattisesti. Lomake siis hyödyntää tuuppauksen (eng. nudge) työkaluja yksinkertaistamalla, antamalla valmiit vastausvaihtoehdot ja vaatimalla mahdollisimman vähän aikaa ja vaivaa vastaajiltaan. (Thaler & Sunstein, 2008.)

Tutkimus ei siis saa olla liian pitkä, sillä ylipitkä tutkimus vähentää halua vastata kyselyyn. Lisäksi kyselyn tulee olla ulkomuodoltaan helppo ymmärtää ja edetä loogisesti. Helposti vastattavat kysymykset kannattaa sijoittaa alkuun ja monimutkaisemmat loppuun. Kyselyn tulee edetä ylhäältä alas ja kysymysten edetä loogisessa järjestyksessä. Saman aiheen kysymykset tulee esittää yhdessä. Aihealueesta toiseen siirtyminen on pyrittävä tekemään selkeäksi vastaajalle. Vastausohjeet on hyvä antaa kyselyn alussa sekä kysymysten kohdalla. Kyselyn alussa esitettävä yleisohje ei aina ole riittävä. Tällöin kysymyksen yhteydessä on annettava erillinen vastausohje. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehtojen on hyvä olla poissulkevia, mutta monivalintakysymyksissä voi olla päällekkäisyyksiä. (Tietoarkisto, i.a.; KvantimOTV, i.a..)

5 PILOTTITUTKIMUKSEN TULOKSET

Pilottitutkimuksessa kerätty aineisto on rajallista, eikä vastaa koko todellisuutta aiheesta. Kyselyyn vastasi kuusi henkilöä, joista yksikään ei ollut sukupuoleltaan mies. Lisäksi yksikään vastaajista ei kuulunut 65+ ikäryhmään. Suuremmalla otoksella tulokset tulevat muuttumaan ja edustavat paremmin todellista tilannetta. Tämä osio kuitenkin kuvaa sitä, miten pilottitutkimus onnistui vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Huomattavaa on, että aineiston pienen koon vuoksi erillisiä frekvenssitaulukoita iän, sukupuolen ja harrastuneisuuden vertaamiseksi sarjakuviin tai lainaamisen syihin ei ole tehty. Pilottitutkimuksen aineiston analyysissä ei myöskään ole diagrammia lainaamisen syistä. Aineiston analyysi -osiossa on kuvailtu nämä vaiheet tulosten kokonaiskuvan saamiseksi, mutta pienen otoskoon vuoksi niitä ei ole sisällytetty pilottitutkimuksen tuloksiin.

5.1 Ketkä lainaavat sarjakuvia Tampereen yleisten kirjastojen kokoelmista?

Taulukossa 1 ihmisryhmä muodostuu kolmesta osasta. Ensimmäisenä on ikä esitettynä 0-12, 13-25, 26-64 tai 65+. Sitä seuraa sukupuoli esitettynä M(mies), N(nainen) tai O(muut/other). Kolmantena harrastuneisuus esitettynä sh(sarjakuvaharrastaja) tai sl(satunnainen lukija). Yhdessä nämä kolme tekijää muodostavat Taulukon 1 ihmisryhmiä kuvaavat arvot ja kokonaiskuvan siitä, ketkä lainaavat sarjakuvia.

Kuten Taulukko 1 esittää, sarjakuvia lainaavat erityisesti 13–25-vuotiaat naispuoliset henkilöt, jotka eivät kuvaile itseään sarjakuvaharrastajiksi. Samalla tasolla lainaajina ovat 0–12-vuotiaat ja 13–25-vuotiaat naispuoliset sarjakuvaharrastajat sekä 26–64-vuotiaat naispuoliset ja muunsukupuoliset satunnaiset lukijat.

➔ **Frequencies**

Statistics

Sarjakuva			
0-12Nsh	N	Valid	1
		Missing	0
13-25Nsh	N	Valid	1
		Missing	0
13-25Nsl	N	Valid	2
		Missing	0
26-64Nsl	N	Valid	1
		Missing	0
26-64Osl	N	Valid	1
		Missing	0

Sarjakuva

Ihmisyhmä			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0-12Nsh	Valid	Lastensarjakuva	1	100,0	100,0	100,0
13-25Nsh	Valid	Aikuistensarjakuva	1	100,0	100,0	100,0
13-25Nsl	Valid	Aikuistensarjakuva	1	50,0	50,0	50,0
		Mangasarjakuva	1	50,0	50,0	100,0
		Total	2	100,0	100,0	
26-64Nsl	Valid	Mangasarjakuva	1	100,0	100,0	100,0
26-64Osl	Valid	Aikuistensarjakuva	1	100,0	100,0	100,0

Taulukko 1. SPSS frekvensitaulukko muuttujilla Ihmisyhmä vrt. Sarjakuva

Taulukon 1 perusteella voimme päätellä sukupuolen olevan merkittävä tekijä sarjakuvien lainaamisessa, sillä suurin osa lainaajista oli naispuolisia. Lisäksi vastaajien joukosta löytyi muunsukupuolisten pieni vähemmistö, mutta yksikään vastaajista ei ollut miespuolinen.

Sen sijaan harrastuneisuus ei vaikuta olevan kovinkaan merkittävä tekijä lainaamisessa. Vain kolmasosa vastaajista kuvaili itseään sarjakuvaharrastajaksi. Enemmistö vastaajista koki olevansa satunnaisia lukijoita.

lältään puolet vastaajista olivat aikuisia vuosien 26–64 välillä. Toinen puoli vastaajista asettui ikähaarukalla tämän alapuolelle, eikä yksikään vastaajista ollut 65 vuotta vanhempi. Taulukon 1 perusteella sarjakuvien lainaajat siis ovat aikuisia tai sitä nuorempia henkilöitä.

5.2 Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista?

Taulukko 2 kuvaa lainaamisen syiden jakautumista. Kaksi syytä korostuu yleisimmiksi selityksiksi sarjakuvien lainaamiselle. Kirjaston käyttöön on totuttu ja sarjakuvien ostamiseen ei ole mahdollisuutta. Näiden lisäksi kirjaston läheinen sijainti on syy sarjakuvien lainaamiseen. Tottumus kirjaston käyttöön ja ostomahdollisuuksien puute toistuvat nuorten ja aikuisten keskuudessa. Nuorten keskuudessa kuitenkin korostuu syy, että sarjakuvien ostamiseen ei ole mahdollisuutta.

Frequencies

Statistics			
LainausSyyt			
0-12Nsh	N	Valid	1
		Missing	0
13-25Nsh	N	Valid	1
		Missing	0
13-25Nsl	N	Valid	2
		Missing	0
26-64Nsl	N	Valid	1
		Missing	0
26-64Osl	N	Valid	1
		Missing	0

LainausSyyt						
Ihmisyhmä			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0-12Nsh	Valid	Kirjasto lähin	1	100,0	100,0	100,0
13-25Nsh	Valid	Tottumus	1	100,0	100,0	100,0
13-25Nsl	Valid	Ostamiseen ei mahdollisuutta	2	100,0	100,0	100,0
26-64Nsl	Valid	Tottumus	1	100,0	100,0	100,0
26-64Osl	Valid	Ostamiseen ei mahdollisuutta	1	100,0	100,0	100,0

Taulukko 2. SPSS frekvenssitaulukko muuttujilla Ihmisryhmä vrt. LainausSyyt

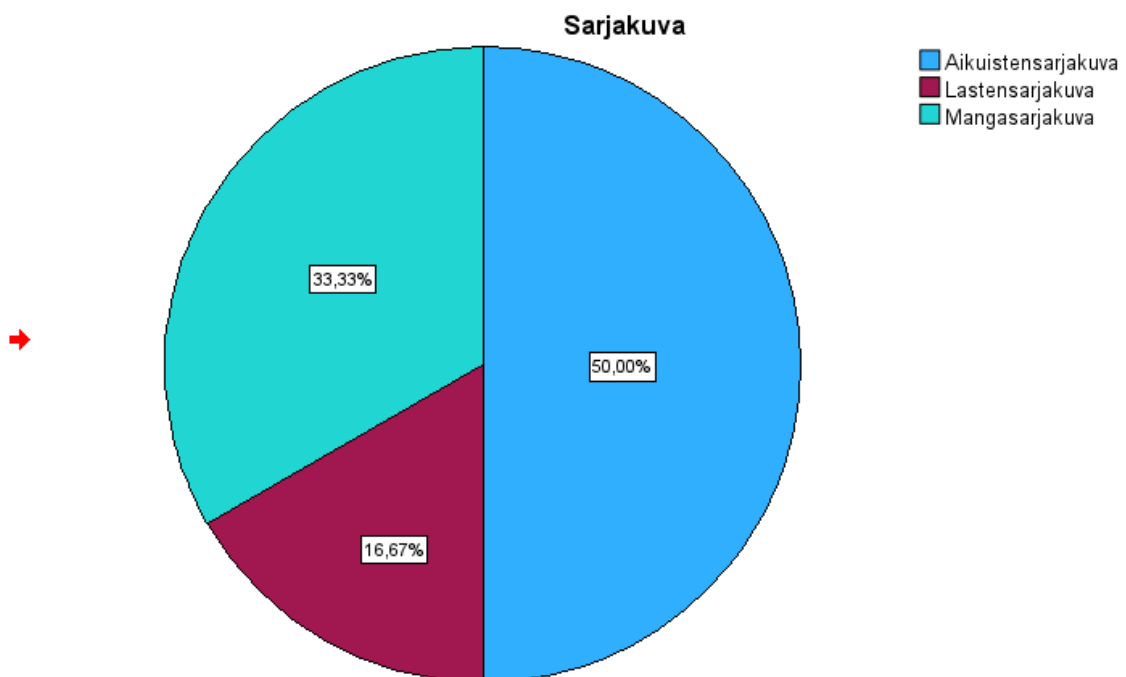
On mahdollista, että myös sukupuoli on merkitystä mahdollisuuksiin ostaa sarjakuvia. Muunsukupuolinen vähemmistö kuvaa mahdollista yhteyttä ostomahdollisuuksien ja sukupuolen välillä. Tosin myös naispuolinen enemmistö kertoo ostomahdollisuuksien puutteesta. Yhteys sukupuolen ja ostomahdollisuuksien välillä ei siis ole selkeä.

Sen sijaan harrastuneisuus vaikuttaa poistavan ostamisen ongelman. Ainakaan kukaan sarjakuvaharrastaja ei kerro ostomahdollisuuksien puutteesta vastauksessaan. Harrastuneisuus ei myöskään vaikuta luovan yhteistä syytä sarjakuvien lainaamiselle.

5.3 Mitä sarjakuvia henkilöt lainaavat?

Diagrammi 1 kuvaa erityyppisten sarjakuvien osuuksia kokonaisuudesta. Puolet vastaajista suosi aikuistensarjakuvia. Seuraavaksi suosituimpia olivat mangasarjakuvat ja vähiten suosittuja lastensarjakuvat. Tämä jakauma voisi johtua siitä, että myös puolet vastaajista olivat aikuisia. Kaikkia aikuiset vastaajat eivät kuitenkaan kertoneet lainaavansa aikuistensarjakuvia. Osa aikuistensarjakuvien lainaajista ovat nuoria. Mangasarjakuvia suosittiin yhtä lailla aikuisten ja nuorten keskuudessa, mutta lastensarjakuvat keskittyvät täysin lapsiin.

Sarjakuva					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Aikuistensarjakuva	3	50,0	50,0	50,0
	Lastensarjakuva	1	16,7	16,7	66,7
	Mangasarjakuva	2	33,3	33,3	100,0
	Total	6	100,0	100,0	

Diagrammi1. SPSS ympyrädiagrammi eri sarjakuvatyyppien prosenttimääristä

6 TUTKIMUKSEN TULEVAISUUS

Heikkilä (1998) esittää, että kyselylomakkeen laatimisessa olennainen vaihe ennen lopullista lomaketta on lomakkeen testaus ja lomakkeen rakenteen ja kysymysten korjaaminen. Tässä kyselytutkimuksessa tutkimuspilotti edustaa tätä työvaihetta. Tutkimuspilotin kanssa ei ollut mahdollista tehdä erillistä kyselylomakkeen testausta, joten lopullinen lomake perustuu sen aikana esiin nousseisiin puutteisiin ja epäkohtiin. Lisäksi esitetään mahdollisia laajempaan tutkimukseen sisällytettäviä kysymyksiä ja yleisiä lisäyksiä tutkimukseen ja kyselylomakkeeseen.

6.1 Tutkimuksen kehittäminen

Metsämuuronen (2000) ja Ahola (2007) suosittelevat tutkimusprosessia edeltävää selvitysvaihetta. Selvitysvaiheen tarkoituksena on auttaa muotoilemaan kyselylomakkeen suljetut kysymykset niin, että niiden vastausvaihtoehdot ovat mahdollisimman kattavat. Metsämuuronen (2000) ehdottaa puolistrukturoitua tai avointa haastattelua ja painottaa, että strukturoitu lomakehaastattelu on tehokkaimmillaan, kun sitä edeltää avoimempia vaiheita. Myös Ahola (2007) korostaa suunnittelua ennen kysymysten muotoilua.

Pilottitutkimuksessa aikaa kyselylomaketta edeltäviin selvityksiin ei ollut. Ensimmäisten kahden kohdan suhteen muutoksia tuskin tarvitaan, mutta kohtia kolme ja neljä voisi mahdollisesti täydentää, mikäli alkuperäiset vastausvaihtoehdot osoittautuvat riittämättömiksi. Kyselylomakkeen viimeisen kysymyksen vastausvaihtoehdot perustuvat oletettuihin syihin sarjakuvien saatavuudesta, vastaajien taloudellisista tilanteista ja vastaajien kirjastonkäyttö tottumuksista. Pilottitutkimuksen vastaajista kukaan ei päättänyt käyttämään avointa muu syy –vastausvaihtoehtoa. Laajemmassa tutkimuksessa vastausvaihtoehdot kannattaisi silti käydä uudestaan läpi ja selvittää mahdolliset puutteet tai muotoilla uudelleen joitain vastausvaihtoehtoja.

Pilottitutkimus oli tarjolla ainoastaan suomeksi. Varsinaisessa tutkimuksessa lomake kannattaa tarjota myös ruotsin ja englannin kielellä. Kirjastot tarjoavat runsaasti

materiaalia suomeksi, mutta myös muun kielisiä sarjakuvia on tarjolla. Ruotsin ja englannin lisäksi kyselyn voisi tarjota niillä kielillä, joiden sarjakuvatarjonta kirjastoissa on suurta.

Tutkielmatyön ohjaaja Sami Serola on kirjoitusprosessin aikana ehdottanut, että vastaajien tavoittamiseen voidaan hyödyntää Yle uutismediaa. Ehdotus toimii siten, että Yle uutismedia julkaisee kyselyn lukijakunnalleen. Idea on hyvä ja todennäköisesti tavoittaa lukuisia ihmisiä. Mielestäni idea ei kuitenkaan yksinään toimi tämän tutkimuksen kanssa. Yle uutismedian lukijakunta ei vastaa kokonaisuudessaan sarjakuvien lainaajia. Nuorimmat ikäryhmät tuskin käyttävät Yle uutismediaa, vaikka olisivatkin aktiivisia kirjastonkäyttäjiä.

Osana aineiston keräämistä Yle uutismedian kautta suoritettu kysely voisi kuitenkin lisätä vastaajien määrää. Myös muut suurten ihmisjoukkojen käyttämät palvelut, joiden kautta on mahdollista levittää kyselylomaketta, ovat mahdollisia keinoja tavoittaa vastaajia. Kaikkien näiden kohdalla on silti huomioitava, tavoittaako kysely tällä tavoin koko vastaajakuntansa. Mikäli vastaus on ei, kyselyä ei voida levittää ainoastaan kyseisen kanavan kautta.

6.2 Lisäkysymykset

Pilottitutkimuksessa selvitettiin sarjakuvien lainaamista varsin suppeasti tutkimuskysymysten kuka lainaa, mitä lainaa ja miksi lainaa avulla. Näiden tutkimuskysymysten ulkopuolelle jäi lomaketta suunniteltaessa joitakin kysymyksiä, jotka voisivat tulevassa tutkimuksessa laajentaa selvitystä sarjakuvien lainaamisesta.

1. Luetko muita sarjakuvia, kuin kirjastosta lainattuja?
Kyllä/ei
2. Lainaatko sarjakuvia:
usein/satunnaisesti/harvoin
3. Mieti kirjastonkäyttöä ylipäänsä. Kaikista lainaamistasi aineistoista onko sarjakuvien osuus:
suuri/keskitasoa/pieni/vaihteleva

4. Lainaatko sarjakuvia:
itsellesi/toisille (ystävät, perheenjäsenet)

Näitä pilottitutkimuksesta pois jääneitä kysymyksiä yhdistämään on myös alustava tutkimuskysymys: Kuinka suuri osa henkilön lukemista sarjakuvista on peräisin kirjastosta? Tämä tutkimuskysymys kattaa kysymykset yhdestä kolmeen. Neljäs kohta vaatisi erillisen tutkimuskysymyksen tai sen voisi yhdistää tutkimuskysymykseen: Miksi sarjakuvia lainataan yleisten kirjastojen kokoelmista? Vastausvaihtoehtona tämä edustaisi niitä, jotka lainaavat sarjakuvia sellaisten henkilöiden puolesta, jotka eivät itse voi lainata aineistoja kirjastoista. Esimerkiksi pienet lapset tai maahan hiljattain saapuneet saattaisivat tarvita toista henkilöä tekemään kirjastolainoja puolestaan.

Näiden pilottitutkimuksen kyselylomakkeesta jääneiden kysymysten olisi tarkoitus selvittää kenelle sarjakuvia lainataan, kuinka paljon sarjakuvia henkilön kirjastolainoihin sisältyy, lukeeko henkilö muita kuin kirjastosta hankkimiaan sarjakuvia ja kuinka paljon sarjakuvia lainataan ylipäätään.

6.3 Kysymysten muokkaaminen

Muutama kyselyyn vastannut tulkitsi viimeisen kysymyksen, miksi lainaat sarjakuvia kirjastosta, monivalintakysymykseksi. Näin ei ollut pilottitutkimuksen kyselylomakkeessa. Kuten Liitteestä1 näkee, vastaajia on ohjeistettu lomakkeen alussa valitsemaan aina yksi heitä itseään parhaiten kuvaava vastausvaihtoehto. Kysymyksen vastausvaihtoehtoja ei kuitenkaan ole suunniteltu toisiaan poissulkeviksi. Siksi voisi olla hyvä tarjota vastaajille mahdollisuus valita kaikki itseensä sopivat vaihtoehdot. Toisaalta vastausvaihtoehdot voisi myös muokata täysin toisensa poissulkeviksi.

Mikäli joku vastaajista päätyy esittämään Muu syy –vastausvaihtoehdon kautta uuden syyn sarjakuvien lainaamiseen, sitä voidaan käyttää täydentämään lomaketta. Pilottitutkimuksessa Muu syy –vastausvaihtoehtoa ei käytetty, mutta suuremmassa tutkimuksessa joku vastaajista saattaa esittää valmiista vastausvaihtoehdoista poikkeavan syyn. Jos näin tapahtuu usein, olisi hyvä käyttää saatua tietoa lomakkeen päivittämiseen.

6.4 Analyysi ja aineiston tulkinta

Pilottitutkimuksen aineiston analyysissä kaikki viimeisen kysymyksen vastausvaihtoehdot koodattiin erillisiksi arvoiksi faktorianalyysiä varten. On kuitenkin mahdollista tiivistää vastaukset kolmeen teemaan: sarjakuvien saatavuus, rahalliset syyt ja kirjastonkäytön tottumus. Tämä helpottaa aineiston käsittelyä vähentämällä mahdollisia syitä sarjakuvien lainaamiselle. Toisaalta vastausvaihtoehtojen tiivistäminen kolmeen arvoon antaa suppeamman kuvan lainaamisen syistä. Esimerkiksi vaihtoehtojen, sarjakuvien ostamiseen ei ole mahdollisuutta ja sarjakuvien ostamiseen ei ole varaa, välillä on painotusero. Ensimmäinen viittaa siihen, että sarjakuvia ei osteta, koska sarjakuvien tarjontaa ei ole. Toinen puolestaan siihen, että lainaajan varallisuus ei riitä sarjakuvien ostamiseen, vaikka sarjakuvien tarjontaa olisi.

Siispä vastausvaihtoehdot voidaan käsittelyn helppouden vuoksi yhdistää. Tämä kuitenkin johtaa siihen, että analyysin tulokset ovat suppeampia ja vastausten painotuserot menetetään.

Suuremman tutkimusaineiston kanssa voidaan hyödyntää regressioanalyysiä ja tarkastella eri muuttujien välistä korrelaatiota. Regressiomallin avulla voitaisiin tarkastella miten voimakkaasti eri tekijät vaikuttavat sarjakuvien lainaamiseen. Toisaalta voitaisiin käyttää regressiosuoraa, jonka avulla kyetään ennustamaan vastausten todennäköisyyksiä. Kerätyn aineiston perusteella voitaisiin siis ennakoida, minkälaisia vastauksia tulevaisuudessa saataisiin. (Nummenmaa et al, 1996.)

Analyysin laajentamista tulisi miettiä sen mukaan, mikä tieto on hyödyllisintä. Regressiomallia kannattaa hyödyntää, jos pääasiana on tarkastella muuttujien vaikutusta lopputulokseen. Voitaisiin siis tarkastella, mitkä lomakkeessa kysytyistä tekijöistä voimakkaimmin vaikuttavat sarjakuvien lainaamiseen. Regressiosuoraa puolestaan kannattaa käyttää selvittämään, mitkä vastaukset todennäköisimmin toistuisivat. Voitaisiin siis selvittää, mitkä syyt todennäköisimmin tulevaisuudessakin saavat ihmiset lainaamaan sarjakuvia kirjastoista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Pilottitutkimuksen toteuttamisen jälkeen uskon, että Tampereen kirjastojen sarjakuvien lainaamisen tutkimuksessa on potentiaalia. Sekä aineiston kerääminen että sen analyysi onnistui halutulla tavalla ja menetelmiä on helppo käyttää myös suuremman tutkimusaineiston kanssa. Pilottitutkimuksessa otantaa ei erikseen mietitty ja vastaajiksi valikoitui pääosin nuoria naispuolisia satunnaisia sarjakuvien lukijoita. Vastaajat suosivat erityisesti aikuistensarjakuvia ja mangasarjakuvia. Suuremmalla vastaajajoukolla tulokset todennäköisesti muuttuvat ja sukupuoli- ja ikäjakaumat tasaantuvat. Harrastuneisuus puolestaan saattaa jäädä vähäiseksi tai esiintyä vastaajien enemmistössä. Oletettavasta aikuistensarjakuvien suosio jatkuu suuremmassakin vastaajajoukossa.

Tutkimuksen kyselylomake tuskin jää yhtä suppeaksi kuin pilottitutkimuksessa, sillä mahdollisuus selvittää sarjakuvien lainaamista laajemmin on helppo toteuttaa. Tutkimuksen tulevaisuus –osiossa käsitellyt muutokset sekä mahdolliset muut tulevat vaikuttamaan tutkimuksen analyysiin. Etenkin laadullisten kysymysten lisääminen voi herkästi johtaa analyysimenetelmien uudistamiseen tai laadullisten ja määrällisten kysymysten erilliseen analyysiin.

Sarjakuvat ovat tulleet Suomen ja Tampereen kirjastoihin jäädäkseen ja on tärkeää tietää tarkemmin kirjaston käyttäjiä, jotka näitä nimenomaisia aineistoja lainaavat. Tutkimus sarjakuvien lainaamisesta Tampereen yleisissä kirjastoissa parantaa sarjakuvien tarjontaa ja kertoo sarjakuvan suosioista nykypäivän ihmisten arjessa.

8 LÄHTEET

- Ahola, A. (2007). Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa: L. Viinamäki & E. Saari (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen* (s. 47–72). Helsinki: Tammi
- Finto / Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu (i.a.). YKL – Yleisten kirjastojen *luokitusjärjestelmä*. Haettu 24.2.2024 osoitteista <https://finto.fi/ykl/fi/page/85.3>
<https://finto.fi/ykl/fi/page/86.13>
- Haasio, A. (2022). *Miksi sarjakuvat eivät enää kiinnosta?* Julkaisut SEAMK
<https://lehti.seamk.fi/verkkolehti/2022/miksi-sarjakuvat-eivat-kiinnosta/>
- Harju, J. (2018). Osaavatko teinit enää lukea? Lukemisen kulttuurit yläkouluiäkäisten kirjoituksissa. *Kasvatus & Aika* vol.12 nro.2. [Tiivistelmä] <https://journal.fi/kasvatus-jaaika/article/view/74130/35929>
- Heikkilä, T. (1998). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Oy Edita Ab
- Hirvisjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy
- Jokinen, H. (2011). *Sarjakuva Suomessa; Historiasta, asemasta, kielestä*. Helsinki: BTJ Finland Oy
- Kirsh, S.J. & Olczak, P.V. (2001). *Rating comic book violence: Contributions of gender and trait hostility*. *Social Behavior and Personality: an international journal*. Vol.29 nro.8. Haettu 10.4.2024 osoitteesta [Tiivistelmä] <https://www.ingentaconnect.com/content/sbp/sbp/2001/00000029/00000008/art00009;jsessionid=7ulg22ck3btlr.x-ic-live-03>
- KvantiMOTV. (i.a.). *Kyselylomakkeen laatiminen*. Haettu 22.3.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>
- Metsämuuronen, J. (2000). *Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia -sarja 4*. International Methelp Oy
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J., & Leskinen, E. (1996). *Tutkimusaineiston analyysi*. Porvoo: WSOY

- Paananen, S. (2019). *Sähköinen sarjakuva vetoaa nuoriin, kun painettu aikuistuu: uusissa sarjakuvan muodoissa mukana äänitehosteita ja virtuaalitodellisuutta*. YLE <https://yle.fi/a/3-10863812>
- Spieldenner, A.R. (2012). *Altered egos: gay men reading accross gender difference in Wonder Woman*. Taylor & Francis online. Haettu 10.4.2024 osoitteesta [Tiivistelmä] <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21504857.2012.718288>
- Suoninen, A. (2013). *Lasten mediabarometri 2013, 0-8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010* <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013-1.pdf>
- Thaler, R.T., & Sunstein, C.R. (2008). *nudge Improving decisions about health, wealth and happiness*. Great Britain: Yale University Press
- Thelwall, M. (2017). *Reader and author gender and genre in Goodreads*. Sage Journals vol.51 nro.2. Haettu 10.4.2024 osoitteesta [Tiivistelmä] <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0961000617709061>
- Tietoarkisto. (i.a.). *Kyselylomakkeen laatiminen*. Haettu 22.3.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>
- Vehkalahti, K. (2019, [2014]). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsingin yliopisto <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>

LIITE 1: KYSELYLOMAKE

Kyselytutkimus sarjakuvien lainaamisesta

Valitse aina itseesi parhaiten sopiva yksi vastausvaihtoehto.

Ikä

0-12

13-25

26-64

65+

Sukupuoli

Mies

Nainen

MUU (esim. nonbinary)

Miten kuvailisit suhdettasi sarjakuviin? Oletko:

Sarjakuvaharrastaja

Satunnainen lukija

Mitä sarjakuvia lainaat eniten?

Aikuistensarjakuvat

Lastensarjakuvat

Mangasarjakuvat

Miksi lainaat sarjakuvia kirjastosta?

Kirjasto on lähin sarjakuvien tarjoaja

Kirjasto on ainoa sarjakuvien tarjoaja

Ainoastaan kirjastosta saa tiettyä sarjakuvaa

Sarjakuvien ostamiseen ei ole mahdollisuutta

Sarjakuvien ostamiseen ei ole varaa

Sarjakuvia ei haluta ostaa

Kirjaston käyttö on tottumuskysymys

Muu syy: